СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 37. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 15. лютого, 1926. VOL. XXXIV. No. 37. Jersey City, N. J., Monday, February 15, 1926. THREE CENTS

ВУГЛЕВИЙ СТРАЙК СКІНЧИВСЯ.

Сторони підписали угоду без інтервенції уряду.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 12. лютого. — Найдовший вуглевий страйк, який досі Америка мала, скінчився нині згодою межи властителями копалень та робітниками.

На основі сеї угоди, робітники мають сейчас вертати до праці на умовах, які відносилися до їх праці перед росточинанням страйку. Контракт має обовязувати до 31. серпня 1930. року. Після І. січня 1927. року кожда сторона може домагатися зміни сего контракту, а друга сторона мусить взяти таке домагання під розвагу. На случай якби сі дискусії не довели до згоди, встановляєтся специяльну розему раду з двох людий, яких рішенне обовязує. Систему відчековання зноситься, але представники робітників можуть домагатися опісля її введення.

Сю угоду підписано в Філаделфії дня 12. лютого. Підпис уже зобовязує властителів, а підпис представників майнерської юнії має ще бути затвердженний конвенцією трох округів майнерської юнії, а то: 1-ого, 7-ого й 9-ого. Ся конференція може відбутися на початку слідуючого тижня, так що десь коло середи робітники будуть видай назад працювати в копальнях.

ВЕЛИКА РАДІСТЬ СЕРЕД МАЙНЕРІВ ТА В ЦІЛІЙ МАЙНЕРСЬКІЙ ОКОЛИЦІ.

СКЕНТОН, ПА., 12. лютого. — На вістку про закінчення майнерського страйку цілий округ твердого вугля почав святкувати.

Вуглеві підприємства почали сейчас приготовлятися до почидання на ново копальняних операцій; машиністи, пічкурі, механіки і тим подібні ремісники, звязані з копальнями, дістали вже приказ зголоситися завтра до роботи. Завтра женуть у копальні копальняних мулів, що жили на поверхні землі через цілий період страйкових ферій. Зелізниці покликають назад до роботи робітників, відправлених з роботи через недостачу праці через вуглевий страйк.

На вулицях і по склепах слідно нове оживленне. На лицях всіх людий видно радість.

КАНДИДАТИ ДО ЗАСЛУГИ ЗА ПОКІНЧЕННЄ СТРАЙКУ.

ВАШИНГТОН, 12. лютого. — Ледво скінчився вуглевий страйк, а вже пішли в рух заходи, що мають на ціли признати заслуги коло його покінчення найріжнійшим особам і чинникам, які до закінчення страйку або зовсім не причинилися, або причинилися лишень до його продовження.

Наперед федеральний уряд заходиться, щоби звязати закінчення страйку зі собою. Хоча президент Кулидж уперто заявляв, що він не може й не хоче вмішуватися в страйк, нині прихильники уряду приписують закінчення страйку заходам і посередництву міністра праці Дейвиса. Демократичні конгресмени й сенатори кажуть, що се вони причинилися до закінчення страйку своїми резолюціями, а тимчасом уряд каже, що сі резолюції лишень перешкаджали Дейвисови в його переговорах.

Тимчасом обі сторони страйку приписують найбільшу заслугу Ричардови Ф. Грентови, вуглевому купцеви з Клівленду.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК КУШНІРІВ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 12. лютого. — Кушнірська юнія зарядила на завтра страйк усіх кушнірських робітників, занятих у фабриках, що належуть до Товариства Фабрикантів Футер. На страйк вийде понад 12,000 робітників, які працюють у яких 400 кушнірських робітнях. Юнійний контракт вийшов дня 31. січня сього року, а властителі відтак відкинули всі домагання робітників щодо нової угоди.

ЗНИЖУЮТЬ ПОДАТКИ ЩЕ БІЛЬШЕ, ЯК УРЯД.

ВАШИНГТОН, 12. лютого. — Сенат покінчив нині голосовання над ріжними точками податкового проекту. Разом узяті сі ухвали понижують податки о 456 мільонів долярів, себто на яких 200 мільонів долярів більше, як хотів уряд. Сими ухвалами число податковців зменчено о 2 мільони 300 тисяч. Уряд каже, що він не буде робити ніяких заходів проти сеї ухвали.

МЕКСИКО СТОЇТЬ ТВЕРДО НА СВОЇМ СТАНОВИЩИ.

МЕКСИКО, 12. лютого. — Мексиканський уряд висилає сими днями вже другу відповідь на протест американського уряду проти мексиканських земельних законів. Як у попередній відповіди, так само й в сій, мексиканський уряд стоїть на становищи, що Мексико має право видавати про свої землі та нафтові поклади такі закони, які йому подобаються. Колиб Мексико признало Злученим Державам право рішати, які закони має видавати Мексико, то сим самим Мексико признало себе рабом Злучених Держав.

ПІВТОРА СОТКИ ЛЮДИЙ НОЧУВАЛО В СНІГУ.

НЮ ЙОРК, 12. лютого. — Пять пасажирських поїздів зелізниці Лонг Айленд Рейлровд заїхало яких 20 миль від стації Ривергед, на Лонг Айленді, в сніг та не могли з нього виїхати. Допєра нині вдалося зелізничому зарядови зорганізувати підводи та перевезти сих пасажирів до готелів та гостинниць. Декотрі пасажири спізнилися через сю пригоду 36 годин. 15 пасажирів мали таку пригоду, що через цілу ніч сиділи в пакунковім возі, в котрім межи ничими пакунками були труни з небіжчиками.

ВЕЛИКИЙ ЛОКАВТ КУШНІРІВ.

НЮ ЙОРК, 11. лютого. Властетелі кушнірських підприємств викинули з праці 8,500 кушнірських юнійних робітників, які загрозили властителям страйком, якщо вони не приймуть домагань робітничої юнії. Рівночасно властителі постановили весту роботу страйколомами.

КЛОПОТИ З МЯГКИМ ВУГЛЕМ.

НЮ ЙОРК, 11. лютого. — Міський уряд дістає щораз більше зажалень проти диму, який виходить з домів, від коли на місце твердого вугля почато вживати мягкий. Міський уряд каже, що дими роблять богато клопоту тому, бо палячі печей не слухають як слід поучень уряду про вживанне мягкого вугля до огрівання домів.

НЕ ПОМОГЛИ ОПЕРАЦІЇ.

ДЕНВИЛ, Илинойс, 12. лютого. — Місцева поліція переконалася на основі відтисків палців, що арештований за крадіж автів Едгар Венс, се Лук Опіл, пошукуваний за вбийство одної дівчини-каліки. Венс оповідає цікаву історію свого життя; виходилоби з його слів, що по пополненню свого злочину він удався до лікарів та дав собі зоперувати лице так, що вигляд його зовсім змінився. Він був після вбийства вже кілька разів у руках поліції, але ніхто його не пізнав, хоча його портрети були розіслані по всіх усюдах. Відкриттє його було вислідом чистого припадку, через котрий аркуш з відтисками палців убийника найшовся на столі полісмена, котрий робив відтиски палців автомобілевого злодія. Полісмен порівнав оба аркуші та почав допити, які наконець довели Венса до того, що він признався, що се він Опіл, пошукуваний за вбийство.

НАЙДОРОЖЧА МАРКА У СВІТІ.

Це марка Британійської Ґвіяни з 1859 р. (Брит. Ґвіяна разом з голяндською і французькою лежить на північному побережі Полудневої Америки. Ці три країни одинокі з цілої Полудн. Америки належать до европейських держав). Згадану марку мав у своїм посіданні один купець, та не знаючи її ціни (що дурному по розумі?), продав її за одного долара — і був вдоволений. А недавно при випродажі славної колекції гр. Феррарі французьким правительством, яке поклало на неї свою руку титулом своїх репараційних претенсій до Німеччини (Феррарі був німецьким громадянином, а війна заскочила його разом з його цінними марочними зборами в Парижі), продано марку Брит. Ґвіяни 1859 р. за суму, яка відповідає 300,000 п. зол. — Наш брат, діставши таку суму до своїх рук, жиб би безжурно і спав би ціле життя, та в даному випадку даремне йому шукати за другою маркою Брит. Ґвіяни, бо згадана в горі є одиноким істнуючим примірником у цілому світі.

СТАТИСТИКА АМЕРИКАНСЬКИХ АРЕШТІВ.

В однім з чергових статистичних бюлетенів американського Департаменту Торговлі поміщено головні дані „перепису населення американських вязниць", зробленого в 1923 році. На першого січня того року у всіх арештах і вязницях Сполучених Держав налічено 109.619 осіб. осіб. Це значить зменшення на 1.7% проти 111.-498 вязнів на 1 січня 1910 року, а коли порівняти з числом населення взагалі, яке від 1910 року значно зросло, то зменшення буде 17.7%. На протязі перших шести місяців 1923 року переведено до вязниць 166.356 душ, що теж порівнюючи з арештами того самого часу в 1910 році є зменшення на 25%, а коли взяти на увагу кількість населення — на 37%.

Більш ніж половину усіх арештантів 1923 року було заперто за пянство, за нарушення закона про заборону алькогольних напитків або за „непорядне поведення". За пянство сиділо 26% усіх вязнів, за непорядне поведення 15%, за провини проти прогібіційного закона 11%. Жінок між вязнями було не цілих 5 відсотків, решта мужчини.

Пропорціонально найбільше число арештованих дали в 1923 році негри, а саме з кожних 100.000 негрів було арештовано 797 чоловіка. Далі Індіяне, Китайці, Японці та инші не-білі раси: 667 з 100.000. Що до білих, то відсоток вязнів був богато більший поміж імігрантами (родженими за кордоном Америки), а саме 488 на 100.000, ніж серед роджених Американців — 239 на 100.000. Одначе це пояснюється в великій мірі фактом, що серед імігрантів взагалі більший відсоток дорослих мужчин.

Між чужинецькими расами й національностями найбільший відсоток кримінальности (коли судити по числу вязнів) давали уроженці Фінляндії: в 1923 році з кожних 100.000 імігрантів уроджених в Фінляндії — 697 арештантів. Далі Мексиканці (612 на 100.000), і Айриші (405 на 100.000). Чергою уроженці Австрії (317 на 100.-000), Греції (296), Норвегії (293), Швеції (288), Польщі (275), Шотляндії (233), Росії (232), Угорщини (228), Італії (201), Югославії (178), Англії (106), Данії (101). Найменший відсоток вязнів дали імігранти Німці (80 на 100.000), Швайцарці (87) і Чехи (66).

ЗА ГРІБ ПУЧЧІНЯ.

Три італійські міністри суперечаються, де має спочити великий композитор: Ляго, місто, де він народився, Торре дель Ляго, де Пуччіні жив в останніх роках і яке дуже любив. Родина заявилась за цим останнім місцем. Гробовець не стане в саді віллі, як бажав композитор, бо там нема місця на великий памятник. Його робітня залишиться як музей, нетикана, з усіма предметами та паперами і буде прикрашена ріжними артистами.

ЦЕРКВА І НОВИЙ КАЛЕНДАР НА УКРАЇНІ.

В церковних кругах Києва заявляють, що на майбутньому вселенському соборі православних церков на Атосі в червні ц. р. мають остаточно розбирати спрату переходу східної церкви на новий календар. Значна частина православного духовенства на Україні вже й тепер схиляється до думки про необхідність переходу на новий календар.

ПАСИВНИЙ ОПІР.

Не дивлячись на добрий урожай і значне зниження податків українське селянство дуже неохоче сплачує податки, в чім треба вбачати невдоволення селянства з істнуючого стану річей і свого рода пасивний опір владі. Супроти такого поведення селянства Раднарком України наказав підвладним органам вжити енергічних заходів до стягання податків, не спиняючись перед репресіями.

СТО ЗОЛОТИХ ЗА ВБИВСТВО БАТЬКА.

В Ляхнувіку біля Лодзі найшли вбитого начальника громади Яна Петрачика. Поліція відшукала вбийника Станислава Кляйнеда. Він зізнав, що син убитого заплатив йому сто золотих як нагороду за вбивство. Між батьком і сином була незгода, бо батько не хотів синови позволити женитися з його нареченою.

В КАМЕРУНІ НАРЕЧЕНІ ДОРОЖІЮТЬ.

У Камеруні, так як у цілій західній Африці, дається відчувати дорожнеча, але в чому иншому, як деинде. „Курієр Колоньяль" нарікає, що молоді тубольці не можуть женитися, бо не мають засобів купити собі жінку по тамошньому звичаю. Ціна молодої дівчини підскочила більше як двічі від недавної ціни. Уряд роздумує, як би цьому зарадити.

КНЯЖА ПРОФЕСІЯ.

Часописи з Будапешту подають звістку, що там живе братова султана Абдул Гаміда, розведена кілька тижнів тому з князем Абдель Кадіром. Вона лишилась без ніяких засобів до життя і жила спершу при одній мадярській родині, а тепер одчинеє при підмозі знайомих „косметичний сальон", який називається „княжим".

СКІЛЬКИ ВОЛОССЯ МАЄ ЧОЛОВІК НА ГОЛОВІ?

Якийсь англійський лікар захотів обчислити скільки волосся має чоловік на голові. І каже нам вірити, що обчислив, бо подає, що руді люди мають пересічно 90.000 волосків, чорні 103.000 а ясноволосі 140.000 волосків. Цей дивак-лікар запевняє теж, що найтонший людський волосок є вісім разів грубший від нитки прядкі шовківиці, а около 60 разів грубший від павутиння.

Ліга Народів і національні меньшости в державах.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 12. лютого. — В кругах Ліги Народів вгадують, що Німеччина яко член Ліги Народів виступить в обороні поневолених Італією тирольських Німців.

Поправді, кажуть, Італія не підписала умови про охорону національних меньшостий, але вона звязана резолюцією Збору Ліги Народів з 1922 року, в якій всі члени Ліги зобовязались трактувати національні меньшости таксамо як і сі держави, котрі підписали договір про охорону національних меньшостий.

Кромі того на основі XI артикулу конституції Ліги Народів, вона сама обовязана вмішатись до італійсько-німецького спору ізза південного Тиролю, коли се загрожує їх мировим взаєминам, навіть якби Німеччина не належала до Ліги Народів.

ЗБІР ЛІГИ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, 12. лютого. — Сьогодня відбулась тут Рада Ліги Народів, на якій одноцушно порішено скликати надзвичайний Збір Ліги Народів на 8-ого березня (марта) с. р. для приняття Німеччини в члени Ліги і вибору її постійним членом Ради Ліги. До вибору треба двох третин присутних членів Ліги.

КАНДИДАТИ ДО РАДИ ЛІГИ.

ЖЕНЕВА, 12. лютого. — З аліянтських сторін піднесено вже кандидатури на нових постійних членів до Ради Ліги Народів Польщу й Еспанію, як кажуть, ради противаги новому членови Ради, Німеччині.

Еспанія імовірно мала би більші вигляди ніж Польща, та Англія, як кажуть, відкидає і одну і другу, кажучи, що творенне противаги проти Німеччини було-б нельояльностю супроти неї.

ЩОБ ПІЗНАТИ УМОВИНИ РОБІТНИЦТВА.

ЛОНДОН, 12. лютого. — Тутешній дневник Дейлі Мейл оголосив, що заплатить дорогу і побут в Злучених Державах 6 представникам англійських робітничих юній, на те, аби пізнали умовини праці і життя американських промислових робітників.

МУССОЛІНІ ЗМУЧИВСЯ.

РИМ, 12. лютого. — Диктатор Муссоліні змучився не так виголошуванням промов проти Німеччини як писаннем їх по ночах, і тому вихав відсі сьогодня на відпочивок до Медіоляну.

Його брат Арнальдо Муссоліні каже, що він перемучений не тепершіними спічами, але трирічним писанием промов, постанов, проектів законів, едиктів, розпорядків і т. д.

МУССОЛІНІ І „ВАРВАРИ".

РИМ, 12. лютого. — Уся італійська преса подає старанно обі промови диктатора Муссолінія і годиться з ним в погрозах у сторону Німеччини.

Фашістська преса так запалена сими погрозами, що вже Німців називає, як за часів світової війни „варварами".

ЗА ОБЄДНАННЄ ЦЕРКОВ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 12. лютого. — За два тижні має знову зачатися в Маліи конференція представників католицької і англіканської церкви у справі поновного обєднання сих обох церков.

2,586-І РОКОВИНИ ДЕРЖАВНОСТИ.

ТОКІО, столиця Японії, 12. лютого. — Сьогодня уся Японія обходила святочно роковини японської державности. Се 2,586-і роковини вступлення на престіл цісаря (мікада) Джіму (в 660 році перед Христом).

По цілій Японії нарід молився у день своєї державности у святинях по ісповіданню Буди і Шінто.

З тої нагоди видано теж відозву, в якій сказано:

„Звірства і ненависть, яку европейські народи виявили у світовій війні, знищили у нас пошану для західної цивілізації.

„Тепер Европа покроена на маленькі держави і не має спокою, Комунізм в Росії, фашізм в Італії, демократичне правління в Англії й Америці се вислід особливих умов окремих народів.

„Їх можна вживати яко гадок, але ніколи яко зразків. МУСИМО ЙТИ СВОЇМ ШЛЯХОМ, БО НАСЛІДУВАННЄ ТО САМОВБИЙСТВО. ПОМІЧ ДІСТАНЕМО ТІЛЬКИ ВІД СЕБЕ САМИХ".

„СЕ ВАШ КОРОЛЬ".

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 10. лютого. — В Югославії Серби далі агітують за сербською верховладою в державі, а Хорвати і Словінці домагаються автономії.

Провідник Хорватів, Степан Радіч, далі агітує за самоуправою для Хорватів, а провідник Словінців, о. Корошец, за самоуправою для Словінців.

Недавно у скупщині (парляменті) сказав до Сербів о. Корошец: „Се ваш король".

Се викликало велику бурю, яка втихомирилась аж коли о. Корошец заявив, що він розумів, що король Олександер сербської, а не хорватської або словінської крови.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНА СКАЖЕНА СОБАКА ЕВРОПИ

Так одна американська ґазета назвала італійського диктатора Мусоліні за його становище в справі прав Тиролців.

Тиролці се альпейські Німці, які живуть у альпейськім краю Тиролю. З давних давен вони відзначалися такою вірностю до австрійської династії Габсбурґів, що назва Тиролця стала просто іменем вірного оборонця австрійської монархії. За сю вірну службу прийшлося їм тяжко покутувати; коли династія Габсбурґів своїм нерозумом розвалила велику австрійську імперію, тирольських Німців немовби за кару й з пімсти за їх вірність до династії віддано версайським договором під пановання Італії. Як каже американський тижневик Нейшен, се віддання було зрадою кождої засади, за яку боролася Америка, а передовсім засади самовизначення народів, бо Тиролці до Італії належати не хотіли.

Даючи Німців під владу їх віковічних ворогів Італіянців, аліянти, що правда, застерегли для Німців Тиролю права національних менчостий, але на сих правах Тиролці вийшли так, як Литовці у Вильні або Українці в Галичині. Дороті Томпсон, кореспондентка нюйорського Івнинґ Посту представляла недавно в сій ґазеті італійське пановання в Тиролю як систематичну, з розмислом ведену тиранію, вимірену на знищення німецької національности в Тиролю та насильне перекабачення її в Італійців. Від коли італійський фашистський диктатор Мусоліні проголосив свою ідею про відбудову давньої слави старинного Риму, від тоді італійський уряд зі скріпленою силою обернувся передовсім проти тих чужих народів, які не по своїй волі опинилися в межах італійської держави. Дивуватися сьому не можна, бо пяний побідою та політичною силою фашизм, який допче всі свободи Італіянців, певно не буде застановлятися над свободами не-італійського населення. Пішли всякі секатури тирольських Німців, деколи справді такі горендальні, що хиба одні Поляки могли в своїм похміллю з незаслуженої волі таке придумати. Досить того, що, як подає Крисшен Сайенс Монитор, одна з найбільше безсторонних ґазет в Америці, Німцям заборонено навіть виставляти різдвяні деревця, всі німецькі назви міст і сіл перевернено на італійську моду, німецьку мову заборонено в школах, урядах і церкві, ба навіть приказано мешканцям позміняти німецькі прізвища на італійський фасон.

Та Німці культурний народ і хоча побиті в війні, вміють найти способи відкликатися до публичної опінії світа. Про італіянське пановання в Тиролю довідався світ, заговорила Европа й Америка. Німецький уряд заявив свій протест. Хоча Мусоліні голосно перед цілим світом чванькається тим, як він допче свободу Італіянців, якось навіть він не міг знести спокійно того, щоби проти нього підношено закиди, що він допче свободи тирольських Німців. Навіть він уважав за відповідне оборонитися перед сим закидом. Видно, що навіть Мусоліні відчуває силу публичної опінії світа, що навіть чує, що світ не дуже то милим оком дивиться на гноблення людий чужої нації, та ще народом, який не дуже то так давно відкликався до сеї опінії світа проти гнету тирольських Італійців австрійськими Німцями.

Протест Мусоліні прибрав форму, яка місто помогти італійським гнобителям, легко може їм лишень пошкодити. Мусоліні в своїй промові в італійськім парляменті накинувся на німецьку аґітацію проти італійського гнету Тиролців як на брехню, безличну й смішну. Він позволив собі махнути кулаком у сторону Німеччини, та загрозити Німцям, що за кождий зуб, вибитий Італійцям, італійський уряд вибе Німцям цілу щоку. Була се груба погроза, гідна людини й уряду, пяного побідою та владою. Гідна сього уряду, який в подібний пяний спосіб заховувався супроти Сербії, Альбанії, Греції. Який відгрожується Швайцарії, що відорве від неї італійські кантони, який вимахує кулаком у сторону Франції, перехвалюючися, що й її набе, як буде треба.

Американська преса звернула увагу на сі погрози італійського диктатора. До сього часу американська преса дивилася з мовчаливим одобреннем на всякі вибрики диктатора проти італійського народа. Американські банкирі, котрі колись лляли крокодилячі сльози на вибриками глупого блазна в Потсдамі та ручили, що доти в світі порядку не буде, поки не буде змінена система правління в Німеччині; сі самі банкирі, які займають свободолюбне становище супроти російського народа, та заявляють, що так довго не дадуть позички большевикам, поки вони не дадуть свободи народови Росії; — ті самі банкирі радо поспішили з позичками Італії, кажучи при тім по пилатівськи, що їх не обходить, якого рода правління мають Італійці. Однак, навіть сим банкирам і капіталістам тепер стало вже за богато сього подзвенькування шабелькою в Римі. Навіть в Америці вже починають прозрівати, що подібне подзвенькування може справді довести до нової війни в середній Европі та на Балкані. Довести воно може до нового вибуху передовсім тому, бо пяна побідами й владою італійська диктатура дуже легко може дати пірватися на війну супроти обезоруженої Німеччини. Американські ґазети, які ще так недавно співали гимни похвали для Мусоліні, нині починають в ньому добачувати пяну собаку Европи та прирівнюють його ролю в Европі до тої ролі, яку за час свого панування відограв німецький цісар Вільгельм. Правда, до виразного практичного виступу ще далеко, але коли Мусоліні не наложить собі каганця, то відай він не богато буде потребувати відати, щоби перенести на себе ту ненависть, яку на себе непоміркованием в язиці стягнув Вільгельм.

ІТАЛІЯ КАЛАМУТИТЬ ВОДУ, А ПОЛЬЩА ХОЧЕ ЛОВИТИ РИБУ

Чим далі тим гірше відбивається на Італії диктатура. Через ню дійшло вже до такого напруження, що дипльоматичний заступник Італії мусів виїхати негайно з Берліна, а за ним і секретар місії. Сталося це сейчас по промові німецького міністра заграничних справ Штреземена, який відповідав в німецькім парляменті на агресивну промову Муссолінього. Італійський диктатор визвав німецький нарід, бо не ограничився на бреннерськім пасмі гірськім, який відділює італійську землю від німецької (точнійше: австрійської), а заповів свої посягання на німецьку територію, називаючи бренерське пасмо тільки вихідним пунктом.

Промова Муссолінього тільки потвердила те, що проводить фашистський режім в Полудневім Тиролю від закінчення світової війни, коли то Італія заняла ті землі та задержала їх при собі на підставі аверзальського договору. Вже за той короткий час хотіли фашісти перемінити цю німецьку країну в коренну італійську і на перший погляд цего доконали. Нігде нема тепер там німецької школи і не видко німецької написи, а все італійське. Що не є італійським, це мусить бути прогнане, або насильно зденаціоналізоване, бо на тій землі має повстати нова база до дальшого італійського наступу. Тому зрозуміло, що та база мусить стати за всяку ціну і то як найскорше чисто італійською.

В той спосіб почалися нечувані репресії над італійським народом з боку правительства Муссолінього. З тої самої причини підняли знова Німці в Австрії і в Німеччині крик, а з їх протестами розпочалося орґанізовання загального бойкоту Італії. І як так далі піде, то ні Німеччина ні Австрія не будуть спроваджувати з Італії полудневих овочів, шовку і инших товарів, а навіть не будуть відвідувати її як туристи.

Штреземан напятнував насильство фашистів в Полудневім Тиролю і хоч признав на тих землях італійську суверенність, заявив, що ніхто в світі не є в силі видерти німецькому народови того права, щоби він не міг впімнутися за культурні права тих, що звязані мовою, кровю і культурою з німецьким народом. Він підніс, що Німеччина буде старатися шукати оборони мирною дорогою через Лігу Націй, до якої вона якраз зголосила своє приступлення.

З того німецько-італійського конфлікту хоче скористати Польща. Як преса польська так і італійська розписуються про потребу тісної кооперації та підносять, що відносини між обома народами були всегда як найкращі, що між Польщею а Італією не було і нема ніяких конфліктів, а тільки згода та приязні відносини, які затісняються з дня на день. Аж дивним видається, звідки то взялася нараз така велика між ними приязнь. Та відповідь на це знайти не так важко.

Німеччина вступає тепер до Ліги Націй і одержить голос в Раді Ліги, яка властиво вирішує всі важні справи. А в Раді Польща не має свого заступника. Німеччина знова заповіла ще в Льокарні, що вона застерігає собі право доходити в Лідзі мирною дорогою вирівнання своїх границь, під чим розуміла Шлезк та данціґський коритар, які загарбала Польща. А тепер заповіла далі, що буде обороняти німецьке населення в Полудневім Тиролю перед насильством фашистів рівнож перед Лігою Націй. Одна справа торкає Польщу, а друга Італію. Зрозуміле, що оба окупанти подають собі тепер руку. Хочуть один другому помагати. Особливо хоче на тім зискати Польща, яка думає, що при помозі Італії і Франції вдасться їй добути для себе місце в Раді Ліги і в той спосіб паралізувати заходи Німеччини, бо реґулямін Ради є того рода, що вирішення ухвал може припинити один голос. Значить Польща, колиб дістала місце в Раді, обернула би тоді німецькі пляни в нівець.

На нашу думку Польща й тим разом нічого не вскурає. Італія нічого їй не поможе, бо її престіж не високий. Муссоліні проголосив італійську імперію і розпочав імперіялістичну акцію на півночи гнобленнем німецького народу, а заразом розпочав похід для заборчих цілей в Африці. На те все дивляться кривим оком другі держави, особливо Англія. В англійській пресі осуджується дуже остро політику Муссолінього. Підносяться в ній протести проти всяких полекш супроти Італії, а ходить тут о военний довг. Англія згодилася на дуже легкі услівя сплати того довгу, бо узгляднила важке економічне положення Італії та вбогість країни. Тепер знова підносять, що шкода дарувати який небудь цент, бо його буде мусів заплатити Англієць на те, щоби Італія місто сплачувати довги, могла зброїтися та колотити мир в Европі.

Італія зближується до Польщі, бо обі вони мають тепер подібні натури. Обі захорували на манію великости. Обі є жебраками, а держать велику армію і місто латати пошарпані фінанси мріють, одні про велику Польщу, а другі про італійську світову імперію. Та обі вони, взявши їх до купи, нічого не вдіють, бо залежні від чужостороннього капіталу. Італія була і є жебрачим краєм. Живе з того, що сотки тисяч туристів лишають в ній поважну суму чужого капіталу. Колиж буде підірвана торговля з Австрією і Німеччиною що до полудневих продуктів та переведений туристичний бойкот, попаде вона в таку економічну кризу, що відхочеться її імперіялізму, а ще менше дружби з Польщею.

„СУМЕРКИ ПОЛЬЩІ".

Як наші сусіди цінують нас?

Під таким подвійним заголовком польський „Дзєннік Людови", ч. 18. з 23 м. м. помістив уривки статті „Чи Польща пропаща?", уміщеній в берлінській „Дайтше Альґемайне Цайтунґ". Переклад статті „Дзєннік Людови" попереджує таким вступом: „Ясне, що в сім образі є богато надміру яркого. Не зважаючи на те годиться повторити його, бо все добре знати, що про Польщу думають, а передовсім чого їй бажають „приятелі" з німецького національного табору".

По сім вступі „Дзєннік Людови" наводить виривки із згаданої німецької статті.

„Польща йде кроками великана до скарбової і грошевої заглади... Зроблена в р. 1924 з польською легкодушністю поправа валюти цілком не повелася... Силкувалися і далі силкуються дістати заграничні позички. Але Америка і Англія за добре рахують, щоби свої доляри і фунти метати в польський хаос. Також віденський Ротшільд не запалився. Делеґації англійських і американських капіталістів, що правда, в минулім році обіздили в численних самоходах цілий край. щоби придивитись польським богатствам. Бачили розцвіт в містах, лісах, рільних господарствах, однак сотворених не польською державою. Та не переочили вони того, що польське нехарство і недбайливість зіло руйнують і гребуть ті, ще одинокі додатні позиції".

„В Познані всі польські банки є під урядовим надзором, або побанкротували. Тільки німецькі банки не постигла така доля. Рільництво при теперішніх цінах не може вдержатися. Що також промисл в найбільшій біді, загально звісно. Як в таких умовах може появитися поратунок для Польщі?"

„... Чи Польща, коли два удержуючі державу чинники: скарбовість і господарство ідуть до цілковитої заглади, може вдержатися тревало як держава?"

„Далі — каже „Дзєннік Людови" — німецька часопись пише зідливо":

„Не вважаючи на всі конспірації і повстання, Полякам ніколи не повелося власною силою воскресити державу. Білий орел вихопився як волове очко з під крил уносячого його могутнього німецького орла, коли цей в утомі опустив їх. Твердої, поборюючої всякі супротивности праці легкодушний Поляк не знає. Там нема сильної волі перетрівати. Отже самим національним почуванням Поляки не спинять своєї заглади тепер, як не спинили її давнійше"...

Краківський польський щоденник „Нова Реформа" ч. 19 з 25 м. м. в статті п. з. „Безробіття й зубожіння села" пише м. ин. таке:

„В бігу останніх двох літ т. зв. санаційної господарки завернуло взад галицьке село під оглядом добробуту на рівень, на якому находилося воно перед сорок літами, коли то періодичні голоди переднівку, зріст недуг і збільшена смертність були одиноким вирівнуванням недомагань в господарськім устрою села. Селянська маса є позбавлена цілковито грошевих средств. Продаж сільських продуктів чимраз більше маліє. Звідси походить щораз більше жерело недостатку, в який майже годі повірити. Селянські родини, що мають одну пару чобіт, не є рідкістю. Буджет виживлення пересічної селянської родини є наругою зі всіх новітних понять о людських мінімальних потребах істнування. А отці відносини панують не в гірських, далеких, убогих з природи і трудних до апровізації повітах, але в повітах в найблищім сусідстві великих міст...

„Сьогорічний урожай занадто перецінено в цілях фіскально-валютової політики Ґрабского, котрий змагав ратувати свою санацію незгідними з дійсністю надіями й обітницями благословених наслідків, які мали впасти на Польщу з великого вивозу збіжа. Цей вивіз вимушував він на продуцентах найбільше драконськими засобами. Наслідком цього є чимраз більша правдоподібність, що годі буде обігнати переднівок власними запасами збіжа так що треба буде спроваджувати збіже зза кордону, можливо навіть те саме, яке вивезено.

„Так отже Польща находиться вже в стані повної господарської катастрофи, до якої кожної хвилі може прилучитися також соціяльна".

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МІННЕАПОЛІС, МІНН. Повідомляється членів Тов. Зап. Січи, від. 385, що звичайний місячний мітинґ відбудеться в середу вечером о 7-ій годині під числом 700 Jackson St. N. E. в Укр. Домі Просвіти. Дальші мітинґи будуть відбуватися в тім самім місци, що трета середа в місяці. Тож кождий член повинен бути присутний і заплатити свої членські вкладки. — Олекса Козак, предс.; Йосиф Ґрeськів, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітинґ відбудесь дня 18. лютого, в четвер, точно о год. 7.30 вечер, на Укр. Народній Гали п'д ч. 1950 W. Erie St., при Робей ул. Кождий член мусить бути присутний на сім мітинґу, бо є важні справи до полагодження. Комітет концерту, котрий устроювало Тов. дня 31. січня, дасть справоздання. Неявившийся член на мітинґу заплатить кару 50 ц., а урядник 1.00. — Н. Читвінський, предс.; П. Хомин, секр.

Часопись „Свободу" читає до сто тисяч людий, тому вона є найліпшим посередником для оголошень.

ДОПИСІ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Коляда на Рідну Школу.

Члени тов. „Запорожської Січи", від. 206 Укр. Нар. Союза, в Вунсакет, рішили, щоби доложити всіх своїх зусиль і піти з колядою підчас сьогорічних Різдвяних свят в цілі помочі Рідній Школі в Західній Україні.

Отож наші громадяни і громадянки радо приняли колядників і жертвували, кілько могли на це, щоби помогти свому народови учити своїх діточок по українськи.

На руки колядників дали жертви слідуючі громадяни і громадянки:

Амб. Джаман, Б. Кушнір, о. [illegible] Верховський і Анаст. Богданов[illegible] $2; Л. Самборський $1.50; по $1; О. Сусла, Т. Горбайчук, Ю. Самборський, К. Сулима, Ю. Бурак, Он. Червінський, И. Кава, І. Тепер, Н. Глядик, М. Кінаш, Ан. Галас, М. Максимів, Д. Нитка, Гр. Гайковий, В. Пророчок, Н. Городиський, С. Мостецький, П. Коцюба, Ів. Паньків, І. Рогожин, М. Канфоняк, Т. Лаба, М. Підгородецький, Вол. Липський, Н. Лотоцький, О. Кравець, Анна Борозна, А. Глядик, В. Чарний, Гр. Сусла, С. Ґурбель, И. Городський, В. Бурак, М. Чагарин, А. Королишин, І. Гуцал, П. Шевчук, Д. Гайвичук, И. Чагарин, І. Кульовач, С. Бровчук, С. Сагайдак, Л. Комуніцький, О. Колісник, В. Козак, К. Івинґирський, С. Комар, Франя Ґницька, Мик. Джаман, Марія Рапко, В. Кушнір, О. Косюк, П. Шкробяк, А. Борис, И. Джаман, М. Яцишин, І. Боднар, П. Гук, Н. Вецал, Мой. Копернюк, М. Скибінський, Н. Ґаврада, С. Бардачевський, І. Околіта, М. Пророчок, Ів. Городиський, П. Демків, Мик. Федишин, Мар. Проборівський, Д. Бойко, Я. Шаравара, О. Заходник, М. Бойко, Д. Ремінник, В. Патрило, В. Пасечняк, М. Сідляр, К. Кузів, М. Кузів, И. Голобічко, Он. Чубай, Гр. Шевчук, С. Стецак, Ів. Коцюба, Кир. Пѵтель, Дм. Лукиник, С. Лемішка, Дм. Зелененький, Конст. Винґирський, І. Затонський, М. Мазур, М. Богданович, В. Липка, П. Клекот, Ант. Цірка, Юр. Ґабрик, Н. Гричаник; по 50 ц.: А. Харук, М. Древняк, Я. Процишин, М. Боднар, М. Червінський, Сид. Волинський, Ів. Ко[illegible], П. Лапинський, [illegible], Ант. Волинець, Ад. Б[illegible]ський, [illegible] Томчишин, Н. Н., Нестор Стрика, [illegible] Прокопов, А. Сирота, И. Гричух, [illegible] Заяць, М. Гніт, І. Материюк, А. Грабовіч, П. Цимбала, М. Заплітний, П. Сорокатий. Вой. Борилюк, И. Бойко, М. Гловак, Гр. Бойко, Ів. Бен, Т. Янушевський, Гр. Пагут, І. Сарахман, К. Липка, Он. Тригубчак, Кор. Фірман, Том. Кушнір, П. Романовіч, Юр. Івановіч, Гр. Дубина, Гр. Стрик, Он. Сусла, П. Стрик, В. Кінаш, В. Корнелюк, В. Януш, І. Томчишин, Н. Бинатовіч, І. Туз, Пел. Стойко, Кос. Корніцький, В. Косців, М. Петровіч, А. Осарчук, Тек. Гуда, [illegible], І. Пригода, И. Гловацький, Пел. Савечка, Ол. Козел, М. Карась, М. Овесний, Іл. Познанський, Мих. Сімінкевіч, Михалина Захарків, Ан. Басан, И. Шмокалюк, А. Гурняк, І. Чорний, А. Зарічняк, Ванда Начковська, Пр. Чуфай, М. Герман, Гр. [illegible]чак, Л. Герман, М. Радимський, І. Сенченко, С. Сідляр, [illegible], М. Рибак ст., Гр. Вітушинський, Д. Бардачевський, Кор. Фірман, Т. Кушнір, П. Романовіч, І. Познанський, И. Галон[illegible], М. Солочук, П. Слаб 75 ц.; М. [illegible]года 65 ц.; О. Пачинник 56 ц.; Гр. [illegible]бабаш 40 ц.; А. Прокопов і А. Пір[illegible] по 35 ц.; П. Сулима 30 ц.; по 25 ц.: Сем. Бухтик, Н. Балюк, М. Фірман, Ю. Ключевіч, І. Строцький, В. Буката, К. Ходоровський, И. Герман, Н. Корчинський, И. Квасніцький, М. Сербай, С. Виспянський, Анна Білінська, Р. Максимовіч, О. Блашків, В. Бровчук, Я. Мостецький, М. Рибак, Л. Ганчарик, І. Пагут, А. Королишин, В. Вовк, І. Сарафин, Д. Мостецький, С. Поляк, М. Боговіч, Д. Довривода, П. Кичак. — Разом $162.86.

Отже складаємо щиру подяку всім жертводавцям.

Я. Шаравара, предс.; И. Кава, кас.; М. Рибак, секр.

ABRAHAM LINCOLN.

Idol of all
Never failing
His people's call.

Friend of each negro,
Of the oppressed slave,
He made it his duty
These people to save.

Save them he did,
In so doing he died,
His memory we honor —
Lincoln — our country's pride.

Algy.

КУДИ ЙДЕ РОСІЯ?

Товариство Заграничної політики, яке, як показує його назва, основано для дискусії над питаннями заграничної політики Злучених Держав, урядило кілька днів тому назад у Ню Йорку дискусію над напрямком економічного розвою Росії. Ся дискусія була передовсім цікава тому, що взяти в ній участь згодилися межи инчими ґенерал-майор Вілієм Гаскел, що був головою американської ратункової акції в Росії підчас голоду в роках 1921. до 1923., а відтак др. Борис Бахметев, російський амбасадор в Злучених Державах за правління Керенського.

Ґенерал Гаскел заявив згори, що найбільшою потребою Росії в теперішну хвилю являється заграничний, головно американський кредит. Треба їм сього кредиту, бо без нього російський уряд не може поставити на ноги російського фабричного промислу, а не поставивши на ноги промислу, він не може сподіватися дістати від селян рільничих продуктів. Рільничі знова продукти в теперішну хвилю ґрають для Росії велику ролю, бо без них Росія не може платити за фабричні вироби, які вона мусить спроваджувати зза границі.

Після сього зображення, російський уряд мавби находитися в певного рода блудному колі. Щоби з нього вийти, уряд постановив за всяку ціну добитися кредиту. Але сего він не може добитися без довіря чужих урядів до себе, а се довіря не скріпляється. Щоби його скріпити, уряд, ще за Леніна, пішов на далеко йдучі уступства для капіталізму. Коли большевики побачили, що по заведенню „непа", за короткий час 85 процентів торговлі опинилося в приватних руках, вони залякалися сього та пробували здержати сей поступ. Але тепер вони знова побачили помилковість сеї політики, і знова завернули з дороги чистого комунізму. Тепер Росія поступає вперед, і, як сподівався бесідник, вона буде незадовго робити великий бизнес з Америкою.

Бахметев в загальних рисах погоджувався з виводами Гаскела.

ЯК У СЕЛІ ПІД ВАРШАВОЮ ТОЧИЛИ КРОВ „ЧАРІВНИЦІ".

—o—

Село Велішево лежить кілька кільометрів від Зегжа, біля Варшави. То велике „двірське" село з 132 хатами і 193 родинами. Фільварок належить до М. Щерешевського; має він 1.300 морґів поля. Господарі заможні. „Герої" понизше описаної „чарівницької" події належать до багатших.

Юзефа Солтисова, мешканка Велішева, впала жертвою темноти сусідів, підбунтованих знахором Орґановським із Макова. Він признав Солтисову чарівницею.

На сам Новий Рік Солтисова сиділа з доньками, згадували скільки то вже літ, як їх батько а її другий чоловік пійшов на війну і згинув. Нараз почули галас і крики за вікнами. То люди вивалили двері й впали до хати. Схопили Солтисову й поволікли попри став, поза хатами до Апольонії Стахнікової. Казали, що Стахнікова хора через Солтисову. По дорозі били її тяжко, вибили зуби, так збили, що синяками вкрили її тіло. Робили це, щоби „відчарувати" її. Апольонія Стахнікова хора вже від року, а її чоловік і свояки (чотири брати), що разом господарядь, не вірять у докторів, лише у знахарів, у ворожбитів. Порадив лічити Стахнікову кровю знахар Орґановскі. Знахара називають тамошні Поляки „вруж". Стахнікова багата селянка, бо господарить на 40 морґах. Вона хора на сухоти. І хоч вони заможні, ані їм до голови не прийшло, щоби покликати до хорої лікаря з недалекої Варшави. А в селі є ксьондз, учитель, дідич і инша інтеліґенція.

За участь в „екзекуції" над „чарівницею" арештували сімох селян. А ті люди кажуть, що вони невинні, оправдуються, що знущання над „чарівницею" то приказ конечної і негайної помочі ближньому.

Як уже згадано, Стахніки, не вірять у лікарів, лище знахарам і знахаркам. Знахарі для них всевідучі: ломота в костях, виривання зубів, короста на голові, пухлина, полова безсилість, короткий зір, тяжкий порід і т. п. недомагання за їх радами уступають безповоротно. „Лікар-чудотворець", відповідно до того, скільки одержить масла чи яєць, усуває ті недомагання при помочи ліків, які знає лише він один.

Отже на ломоту костей „чудотворець" каже пити вивар зілля зв. там „зазулею" — дві літри перед спанням. Коли хорий в ночі з якоїнебудь причини мусів встати з постелі, пояснюють, що буде здоров. Проти корости на голові найліпше лікарство: чесати голову згребом, яким чешуть вівці. Потім хорий завязує голову в шмату, викупану в молоці. Так обандажований мусить пересиділи шість годин на снопі соломи, вимолоченої в пятницю опівночі. Після такого лікування хто знає, чи хорий не мав голови чистої як Сократ, який не мав ані волоска. На неплідність жінкам радять таке: хора після „конференції" зі знахаром мусить зловити першу курку, яку стрінула вийшовши на світанку на подвіря, скрутити курці голову, розтяти груди й вийняти свіже, ще дріжуче серце. Опісля серце застромити на шпильку й спекти на глині при ранішньому вогні, запаленому рівночасно з ранньою зорею. Спечене куряче серце жінка, яка хоче мати потомка, їдає натще й кладеться на довгий час до ліжка та вижидає знахаря. Коли такий лік безуспішний, знахар каже, що причиною неплідности жінки є „вроки", кинені на неї „чарівницею".

Таке сталося й зі Стахніковою. Її, довший час хору на сухоти, знахар Орґановскі обдурював надією, що верне до здоровля, як уживатиме приписаних ним „рецепт". Він не орієнтувався зовсім у недузі Стахнікової й сказав, що її „врікла чарівниця". Родина Стахнікової признала згідно, що лише кров, виточена з чарівниці, випита недужою, може її вилічити. Забобонні і темні селяне услухали оречення знахаря і допустилися огидної екзекуції над Солтисовою.

Арештованих селян привезли до Варшави до слідчого судді. Головні винуватці то: знахар Людвик Орґановскі і мати хорої Стахнікової Катерина Дубска. Ця остання держала миницю під побитою Солтисовою, щоби зібрати спускану з неї кров. Знахар Орґановскі тепер випирається вини. Каже, що не радив сусідам лічення кровю. Пояснює, що приписав це в „символічному" значінні, бо з писаньям має дуже великі труднощі. За те порадив купелі і масть із рожі, куплену в аптиці. Орґановскому тепер 75 літ, а в „чари" вірить, бо нібито навчився їх ще в військовій службі на Кавказі від козака, в якого тілі сидів чорт. Козак той був справжнім чарівником, знав ріжні штуки, прим. порозумівався з всякою звіриною в лісі, яка при стрічі витала його поклонами, справжніми чолобитнями. Орґановскі не хотів пізнати всіх тайн козацького мистця, а присвоїв собі лише ті, котрі можуть принести людям користь. Отже — як бачимо — вибрав собі такі „тайни", які приносили йому найліпші користи, бо він господар лише на трьох морґах. Каже, що удержується з полювання, а в дійсности то зі знахарства, яке приносить йому користь в натурі і грошах. За першу пораду Стахніковій (щоби пила свячену воду і брала купелі зі солею й алуном) узяв лише два золоті. Орґановскі „практикує" від кількадесять літ, вже устали собі славу лікаря, котрий як не поможе, то певно не зашкодить. Так пояснює трудніщі комплікації недуг; каже, що в такому разі має до діла з так сильними чарами, що міг би хіба порадити його вчитель козак, але що козака нема під рукою, то хорий часом умирає. Але Орґановскі вірить у свою силу. 65-літня Дубска, пояснює, що точила кров із чарівниці, бо не вірить „дохторам" а дочку свою любить, то хотіла її ратувати.

В арештах задержано з сімох селян лише двох. Инші зложили кавцію по 500 зол. і їх випустили на волю.

—o—

Варшавський „Курер Поранни" вислав до Велішева свого кореспондента, щоби на місці розвідати докладно про злочин із точенням крови з „чарівниці". І ось один із варшавських шоферів зовсім поважно сказав, що не поїде до Велішева, бо боїться злих вроків чарівниці!

—o—

Але і Краків має свою пригоду. До Станіслава Томковіча, консерватора старинностей, побожного чоловіка, командора папського ордера св. Юрія прийшов пан Ксавери Пусловскі (звісний з посмертних нападів на письменника Стефана Жеромського, за те, що зважився виступити проти злочинів польської поліції супроти Українців і Білорусинів) і просив поради в дразливій справі совісти. Кузинка п. Пусловского графиня Ч. дістала відкілясь реліквії св. Тереси, цебто кусень матерії, вирізаний з плаща св. Тереси.

— Дуже гарно, — сказав Томкович, не знаючи ще, чому потрібне його оречення.

— Так, — відповів Пусловскі — але св. Тереса вмерла, як вам відомо, на сухоти. Тому моя кузинка, боячися заразі, дала той кусень сукна виварити.... Я хотів вас порадитися, чи реліквія не тратить через те своєї сили?

Того було Томковічови за багато.

— А йдіть до чорта! — закляв може вперше той побожний чоловік.

І як тут дивуватися темним селянам із Велішева, коли й польський інтеліґент не ліпший.

КРАСНЕ ТА КРАСШЕ.

Красне, красше
Та ще краснійше,
А тоє, що любимо,
Єсть найкраснійше.

Мудрий, мудрійший
Та ще мудрійший,
Тільки не знаємо, хто з них
Буде найдосконалійший.

Радісно кождий дивиться
На все, що єсть красне;
Не питається, чи воно добре,
Чи до чого здатне.

Кождий знає, що мудрого
Всюди поважають;
І за досконалість
Його не питають.

Та щоб бути мудрим,
Також досконалим,
Треба бути в серцю,
Великим, не малим.

Коли хочем досконалість
У себе пізнати;
Не пізнаємо красою,
Тільки щось доброго треба
[зділати.

А. Хомяк.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Не кажи гоц..

(Оповідання).

(Докінчення).

(5).

Ще коли се хлопці зачали співати, якийсь панок при дальшім столі схопився, глянув злісно на співаків, сплюнув і вийшов з каварні тріснувши за собою дверми. Коли хор замовк, полюс крикнув:

— Дзеці моє! Як на вас патрше, то мі пршивідуйо сє дзярскє косинери Косцюшка. Нєх вас уцалує!

Полюс вхопив обіруч голову Могили і поцілував в чоло. Ту саму операцію виконав на товаришах Могили.

— Тепер вже вірите, що ми не Москалі? — Могила спитав. — Чи ви знаєте, хто був той, що вийшов коли ми співали? То був Площанов, редактор московської ґазети.

— Вірю вам, — полюс відповів. — Тільки мене болить се, що у ваших чистих польських душах засіяне зерно німецької інтриґи. Сідайте. Я ще маю годину часу. За годину відіде мій поїзд. Гадаю, що ще досить маю часу, щоби вам пояснити ріжницю між нацією і племенем нації.

Кельнер приніс шість чарок з кнікебайнами.

— Вибачайте, пане, але ми вже не будемо пити. — Могила перебив. — Нам вже пора до хати.

— А то чому? — полюс спитав здивований.

— Бо ми привикли жити морально. По ночах в шинках не валяємося і не запиваємося до безтями. Се одно. Друге, ми вже й так забогато випили на порожні жолудки. Се не здорово і небезпечно. Як би ми до тих порожних жолудків всипали ще по чарці, то вона звалила би нас з ніг.

— Порожні жолудки! Бідні хлопці. Чомуж ви зараз не сказали мені сего? Я й не подумав, що то вже так пізно. Я сам почув голод. То вже пів до четвертої, а вечеру їлося о осьмій. Не диво, що ви голодні і що я голоден. Що тут можна дістати?

— Тут не реставрація, то каварня, — Могила замітив. — Хиба би айншпенера і булку.

— Айншпенера? Я соромивсь би замовляти половину порції.. Кельнер, шість пар ковбасок! Окремо на тарелях хрін і муштарду. До сего ще шість фляшок пива і шість чорних. Очивидно, також булки. Ще й циґаретів дайте, цілу сотку!

Ковбаски вже грілися в кипучій воді, отже кельнер скоро приніс. Всяка розмова устала, бо товариство сконцентрувало свою увагу на ковбасках. Їли і попивали пивом. Коли скінчили і взялися до чорної, та позакурювали папіроски, полюс поклепався рукою по животі і сказав:

— А знаєте, що я ще голоден! Мабуть і ви всі. Кельнер, ще раз! Дайте шість горівок, потому шість пар ковбасок, булки, шість фляшок пива і шість чорних! Але насамперед ходіть сюди, нехай заплачу, бо за хвилю буду мусів утікати.

Кельнер приступив і став рахувати. Коли вже зрахував, каже:

— Ще заки пан добродзей прийшли, ті паничі мали по одній вишнівці. Чи дорахувати?

— Очивидно, очивидно! — полюс сказав. — Пять горівок менше, пять більше в такім рахунку не робить ріжниці.

Кельнер дорахував, полюс заплатив.

— Тепер, — полюс знов звернувся до хлопців, — мушу вас переконати, що ви таки Поляки, не якісь там Русини чи Українці.

— Ви згадували, що о пятій відходить ваш поїзд. — Могила замітив.

— Я вам вже сказав, що ще маю цілу годину часу.

— Се було саме перед годиною, — Могила відповів, показуючи на каварняний годинник на стіні. Його власний годинник лежав заставлений в банку вірменського монастиря.

Полюс вихопив власного годинника, глянув на него і крикнув з жахом:

— Я вже спізнився!

— Ще ні. Ще маєте двацять і пять мінут.

— За двацять пять мінут не зайду на залізницю.

— Перед каварнею стоять фякри. Довезуть за пятнацять мінут.

— То бувайте здорові! Вірте мені, що нинішний день був один з найщасливійших в моїм життю. Зерно, яке я кинув, впало на добрий грунт. Приймеся. Я не сумніваюся, що ви, розваживши все те, що чули від мене, отрясетеся з того баламуцтва, яким вас обмотує ґерманська інтриґа. Бо ваші серця, рішучо польські. Заспівайте мені щось на дорогу... Щось веселого, щоби мені весело їхалося.

Полюс подав кождому хлопцеви руку, сердечно стискаючи і звернувся до дверий.

— Заспівайтеж мені на дорогу, — попросив ще раз, стоячи вже на порозі.

Хлопці гукнули:

„Гей не дивуйте, добрії люде, що на Вкраїні повстало; що за Дашовим під Сорочином сім тисяч Ляхів пропало! Гей ви Ляхове, пеські синове...

— А бодай вас дяблі взелі! — полюс крикнув, люто лиснувши очима. — Добре каже пословиця: „не кажи гоц, аж перескочиш". Я вже гадав, що їх навернув і ними скріпив боєву силу польського народу, а то ось що! Закпили собі з мене. Тепер вже буду знати, що свята правда в словах: „ґрека фідес, маля фідес", (грецька віра, лиха віра) та що з такої муки білого хліба не спечеш!

Полюс тріснув за собою дверми, сів на фякра і поїхав.

— Чи дати зараз се, що той пан замовив і за що заплатив? — кельнер спитав, приступаючи до стола.

— Пізнійше скажу, що з тим буде, — Могила відповів і коли кельнер відійшов, забалакав до товаришів:

— „Квід аґіс, прудентер аґас, ет респіце фінем". (Що робиш, роби розумно і позирай на кінець). На нині маємо досить. Гроші дістане один з нас аж після завтра. Я ще надіюся на Клима Анкевича. Але він, як подужає, то прийде аж в ночи. А чим будемо жити через день?

— Гадаєш се, що сей полюс замовив і за що заплатив, сконсумувати аж завтра? — спитав Синько.

— Очивидно. Так будемо обезпечені через завтрішний, радше через нинішний день. Кельнер!

Кельнер прийшов і спитав:

— Що скажете?

— Перекажіть кельнерови, що буде мати дневну службу, що кождий з нас має в кождій хвили право до одної горівки, одної пари ковбасок, двох булок, одної фляшки пива і одної чарки чорної кави. Той полюс заплатив ще за себе, але що вже було пізно, відійшов. З сего шестого ґарнітуру резиґнуємо. Нехай гроші за него будуть вашим напивком.

Кельнер прирік, що ту інструкцію перекаже свому дневному товаришеви.

На столі в картоні було ще девятьдесять папіросок, полюсом також вже заплачених. Могила поділив, рівно по вісімнайцять кождому і ціле товариство вийшло.

— Ти, Могило, несогірший політик, — промовив теольоґ. — Ти ще колись будеш послом. Як не в парламенті, то бодай в краєвім соймі.

Теольоґ виворожив. Могила засів на кріслі соймового посла.

Володимир Островський.

СТАРИЙ УЧИТЕЛЬ.

(З циклю „Нові легенди Холмщини".)

З обох берегів — зелені килими. А між ними — срібна стьожка Гучви. Не широка, не гомінлива вона. Та славою вдяглася, як молодиця в білу свитку на весну. І сниться їй та слава, стара слава, одвічна. Колишучись в мягких берегах, щепотить вона крізь сон старі перекази про себе. Згадує: Татари з неї воду цили, як місто Червень брали, Турки в ній коні напували, козаки Богдана охолоджували її срібними хвилями свою горячу кров.

Тихою скляною стежкою по луках їде вона й мріє. Як біла пара вечорами, плинуть її мрії, по зелених долинах стеляться, до селянських хаток доплинають.

Вечорами та ранками стає пара над Гучвою біла, як сніг, і легка, як пух. Іноді й в місячну ніч, — і тоді вона сивими тінями розплітається, як колись сиве волосся старого вчителя.

———

— Тихше!...

Над річкою село, на горбику. З призьб, з вікон, з воріт дощатих, як на образі, малюються зелені луки над Гучвою.

Вдивляються селяне, і щось тремтить у їхній душі, десь глибоко, глибоко.

— Тихше!.. Дивіться — сива голова, волосся, борода... Ось росте, росте, посувається над лукою, ближче... ближче... Пізнаєте!. То він, старий учитель. Іде до села дітей одвідати.

Щось незрозуміле тремтить у глибинах душі, як зачарована таємниця, як сполохана радість. А разом з тим якийсь млісний холод повзе по спині.

І замісць буденної балачки в сотий раз із вуст селянських таємнича легенда ллється.

— Так. Це він, старий учитель.

Тридцять років він тут служив. Усі пройшли через його школу. Всі, як з криниці, напилися його любови. Всі, як при сонечку, загріли при ньому хоч трохи свою хлопську душу. Всі, як в того вогника, позичили собі світла, що світить тепер у маркітних хатах. Побілив волосся жорстокий час, розгубилася сила по прикрих стежках життя, старість сіла на спину горбом. Блюзнірсько трясла вона тими руками його, що так щедро сіяли тут насіння людяности.

„Ще два роки зосталося, — повторював він, — ще два роки — й емеритуру дістану, спочину, спокійно дивитися буду на ниву, що засіяв, та жатиму смерти.

А потім:

„Ще рік... ще півроку... Швидше... швидче, бо сили вже мало".

Але радість із смутком мішалася. Коли емеритура прийде — не буде він більше пестити русяві головки, не буде дітям книжок роздавати, до світла кликати, про майбутній розцвіт Холмщини оповідати. Не буде вже більше їхнім учителем, — чужим буде, самітним. І сльози, спадаючи на бороду, а потім вниз, цілували втомлені руки.

— Діток жаль, як сонця, як квіток в осени.

Наступила на Холмщину війна кріваво пятою. За селом, що циганським шляхом пішло на вигнання пішов і він. Адже він учитель, повинен ділити з народом і радість і злидні. І ділив він три роки, та разом із селянами вернувся на рідні попілища.

Сумно всміхнулися їм поля, шанцями, як в спою пориті. Оголені комини витягали до неба свої довгі шиї, здалека вістку подавали — про спалені хати. Не хлібом та сіллю, холодним попілом вітало село своїх любих дітей. У холодних землянках міцно засіли злидні, як всевладні господарі. Вониж тепер життям керують!

Глянув старий учитель на шкому — в ній уже инший учитель і иншою мовою навчає. А він тридцять чотири роки тут учив, серце приросло до неї, як до власної. І ось — инший...

„Колиб ще півроку — емеритуру мав би, — повторював, — спокійно дійшов би до цвинтарного спочинку. Колиб ще півроку — не пік би руки той шматок хліба, що його селяне дають йому, віднимаючи від голодних дітей. Очей не гриз би сором. Не бувби жебраком".

А тимчасом з хати до хати ходив він. Ночував, куди кликали, їв, що давали. За це дітей забавляв, учив рідного слова, що його в школі не вчили.

І діти юрбою за ним бігали. Як старого дуба паростки оточували. Слухали казок його, переказів: про Червень місто, про „Бабин копець", про горку Холмську, про Буг, Угерку...

Тримайся книжки міцно, не будеш їсти пісно.

І діти чи то букварця, чи то читанку на ніч під голову клали. І снилися їм сни чарівні: приходив старий учитель, на крилах по Холмщині носив їх; з височини вони на старі городища дивилися, гострим зором міряли сріблясті стьожки річок, зелені гаї та золоті пасма пшениці.

Діти через сон розмавляли, всміхалися, старого вчителя кликали.

Тішився старий. Але частіш та частіш по блідому обличчу котилися сльози на сиву бороду. Очі світилися сумом. Спущений зір його ховав у землю біль серця.

Чим дальше — сумніщий ставав. Блукав полями. Годинами над Гучвою сидів. Лише ввечері, коли сива пара над річкою з сивим волоссям його в одно зливалася, йшов до села нерівною ходою, тихо шепчучи:

— Йди, простягай руку: може хто шматок хліба дасть, може, як пса приблуду, до хати впустить. А пів року тільки залишилося...

Пішов раз на Гучву. Жалі з водою пускав. Уже вечір муслиновою парою вдягнув долину, а старий усе ще на березі сидів, непорушно дивився, як куриться пара над водою, наче волоссям кучериться, як піднімається вгору ладаном кадильним.

Всі були певні, що старий учитель уже в когось ночує, — і спокійно лягли спати.

А в ранці хопці, як гнали корови на росу, берегом Гучви, побачили старого під деревом. Сидів він непорушно. Сива пара над ним кучерами вилася, з сивим волоссям зливалася.

— Добрийдень, дідусю!

Це був його перший добрий день: вже не світилися сумом його очі, не палив лиця сором жебрацтва, а рука не мала більше потреби витягуватись за офірою.

Вмер старий.

Білий туман Гучви з білим волоссям в одно зливався. Густіщала пара, кучерилася, хвилясті пасма розпускала, неначе наслідувала сиве волосся старого вчителя.

———

Вечір.

Тихше...

З туману встає, визирає. Вже ясно видно в гущавині туману — обличча, очі, ніс... Ось довга сива борода, ось біле волосся...

Вдивляються селяне в білу пару над Гучвою, сидячи на призьбах та порогах. Дівчатка маминих спідниць тримаються. Хлопці до батьків горнуться. Не спускають очей з Гучви, де з білої пари обличча вчителя складається, де туман волоссям кучериться, бородою по долині стелиться...

———

Як вечірня луна над Гучвою, йде чутка-легенда, що старий учитель із туману встає, щоб на любих селян подивитися. А коли засне село, він сходить з річки, до хаток заглядає, розносить дітям сни чарівні про дива на Холмщині. А хто з діток на ніч під подушку рідну книжку положить, того старий учитель у сні навчає. А встане, про все знає...

І діти, щоб навчитися рідного слова, що його в школі не чують, під подушки книжки кладуть, промовляючи:

— Прийди дідусю, навчи Ганусю.

І вчитель приходить, навчає.

Оттак йде, шириться легенда про старого вчителя, як та біла пара над тихою Гучвою.

Варшава, 28-VI. 1925.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

Найбільш занедбаною ділянкою в українізації, була і є все ще „червона українська армія". Московські большевики старались цілево і всіми силами вдержати хотяй в армії всеросійського духа, пояснюючи це потребою єдности всерадянської боєвої сили.

Однак вимоги хвилі та живлова сила українізації дотерли нині і тут. Большевики приступають до українізації армії.

Харківські „Вісти" з 19 м. м. приносять про це цікаві подробиці. В окремій статті представлено занедбання українізації в армії, старачись очевидно всіми силами виправдати уряд.

Ось що читаємо там м. и.:

„Ціла низка причин не сприяє до швидкого переведення українізації. Одною з цих причин є та специфічна особливість, яку має армія, це в першу чергу її боєвий дух. Тут кожне слово, кожна фраза має свою точність, своє особливе значіння. Тут дбати треба не тільки про українізацію цілого, але й ще про точну витриману і військову термінольогію, а це зробити не легко. Військова термінольогія кожної нації набувалась і удосконалювалась століттями. Тому то так важко і так трудно в короткий час перевести повну українізацію армії. І до речі буде сказати, що істнуюча школа Червоних Старшин імени ВУЦВК в цьому напрямку провадить величезну роботу двома шляхами. По перше вона виховує старшину — Українця не тільки гарно володіючого українською мовою, але гарно знайомого з побутом українського робітника й селянина. По друге в своїй роботі на своєму досвіді вона встановлює й удосконалює так необхідну українську військову термінольогію. Тільки три дні тому як при школі утворено комісію по виробленню і встановленню української військової і військово-політичної термінольогії. Комісія поставила перед собою одним з головних завдань звязатись зі всім командним і політичним складом армії з тим, щоб використати його досвід. Комісія поставила до виконання й українізацію всієї як військової (в першу чергу статутів) так і військово-політичної літератури.

Тяжка й відповідальна робота по українізації армії, але кожен робітник армії розуміє її суть та значіння і свідомо ставиться до неї, а при таких умовинах ми певні, що в найкоротший термін ми досягнемо як найбільших наслідків. І хоть важко терміни встановити, але безпомилково можна сказати що частини УВО будуть українізовані.

ВІДКІЛЯ ВЗЯЛАСЬ НАЗВА „МАРЦИПАН".

В початках під словом „marci panis" розуміли солодкий мігдаловий хліб, який пекли в східній Прусії. В 1404. році був великий голод, так що мусіли пекти хліб з меленого сіна й трави. В честь евангелиста Марка назвали той голодовий хліб „marci panis". Колиж рік 1410-ий приніс таке гарне жниво, що скінчилася вже нужда, нарід у честь святого Марка святкував благодарственні торжества. На це свято пекли хліб із тертих мигдалів, цукру й корінця, а назвали його marci panis, хліб Марка, а нарід утворив із того опісля назву марципан. Ще й тепер у східній Прусії фабрикують марципани. — Инша легенда каже, що теперішний марципан приналагоджували італійські черці або венеціянський цукорник. Мешканці гарного старого міста лягун (Венеції) назвали те печиво marci panis, цебто хліб Марка, в честь їх патрона св. Марка. — І Франція домагається права на винахід цих солодких ласощів. Печення марципанів процвітало там. У 16-му столітті наречений визначного роду мусів нареченій передати як весільний дар марципан у золотій скриночці. Аж до нинішного дня вдержався цей звичай у всіх верствах суспільности, лише дають його тепер у меньше дорогих скриньках. — Полководець Тіллі любив дуже те смачне мігдалове печиво. Коли в 30-літній війні диктував містови Липськови, які має заплатити воєнні данини, зажадав м. и. велику скількість марципану. Коли наpаз мусів вирушити проти Шведів і покинув обоз, мешканці Липська, що тепер лекше відітхнули, найшли ще в його шатрі дуже багато „Маркового хліба". Ще й нині в старих архівах можна найти насмішливі вірші й карикатури на того полководця й на його ласощі.

НЕЗНАНЕ ПРО АВСТРАЛІЮ.

Австралія то ця часть світа, про яку люди ще не дуже багато знають. А все таки, хоч як та країна недомагає під ріжними оглядами, то літаки там є важним комунікаційним засобом. Бо й воздушний шлях був лише можливий для культурної сполуки рідко заселених степів Австралії. Хірурги, дентисти й акушери зявляються з воздуха у пацієнтів. Учителі літають від школи до школи, пасторі від місцевости до місцевости. Лише так можливо дістатися до найкрайнійшої оселі. Також листарі послугуються літаками, щоби доручити почту адресатам на тисячу метрів далеко. Залізниці в шести австралійських стейтах побудовані дуже ненарочно. Не згадуючи вже, що залізниці йдуть лише на скраю континенту та лучать портові міста, має ще залізниця кождого стейту шини иншої ширини й инші машини, що не дадуться використати в иншому стейті. Треба пересідати на кожній границі. Тепер, як згадано, лікарі послугуються літаками, а давнійше вмирали кольоністи не діждавшись лікаря. В Австралії є може двіста установ, які є рівночасно почтовим урядом, аптикою і поліцією. Відколи є літаки, є теж в Австралії й школи. Передше недоставало всякого систематичного виховання. Ученики поділені на кляси, які в означені дні вчать учителі, що злітають до місцевости літаками. Система літаючих учителів має добрі успіхи.

ЩЕ ЯК ПРОГИБІЦІЇ НЕ БУЛО.

Цікаво представив вплив музики на жолудок при кінці минулого століття арендатор буфету великого концертового дому в Шікаго. Він сказав: Вечерами, коли орхестра грає музику Вагнера, я можу пятнацять разів стільки пива вточити, як иншим разом. Вечерами з музикою Мендельсона не купує ніхто сендвічів, а що я на них зароблюю на 85 проц., то не маю доброї думки про містера Мендельсона. Иоган Штравс, то чоловік, завдяки якому пливе більше вина. Чоловік почувається добре, коли слухає штравсового вальса і зараз замовляє фляшку шампанського.

У МАЮ.

У маю будемо
Квіточки збирати,
Для Пречистої Діви
На вівтар складати.

Будемо збирати
Рожі та лелії
Для Матері Божой,
Пречистой Марії.

Вона есть чистою
Як лелія біла,
Прекрасна як рожа,
Се есть Мати Божа.

Збирайте квіточки,
Любії діточки;
Рожі та лелії
Сині фіялочки.

Вона вам за тоє
Буде помагати,
Ласки у Ісуса
Для вас всіх благати.

Анна Хомяк.

A BROKEN HEART.

To break my heart
Meant nothing to you
For you 'twas a pastime
You loved to do.

Chorus:
My dear, you wearied of me
But I care not,
I'll let you know that
Sorry you will be.

But wait, dear heart,
I'll call you that,
You'll not find another
And break her heart.

I loved you true
And always do,
My dreams at night
Are al of you.

All day long
You were my song,
I thought you right,
Never thought you wrong.

A. Chomiak.